

Я. А. ТАРАН

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Досліджується українська діаспора Республіки Польща як чинник практично-політичної реалізації стратегії національної безпеки України. Показано значення зусиль українських поляків у процесі забезпечення Європейської інтеграції українського суспільства, визначено основні напрями всебічного осмислення польського досвіду просування до НАТО. З'ясовано визначальні напрями подолання внутрішньополітичних проблем України у процесі її модернізації та наближення до стандартів Європейського Союзу. З'ясовано роль української діаспори Республіки Польща як зовнішнього контролера вітчизняного правлячого класу в його намаганні зробити Україну частиною геополітичної, соціокультурної, економічної та здатної гарантувати безпеку Європи.

Ключові слова: українська діаспора, національна безпека України, європейська інтеграція, українсько-польські відносини, двостороннє співробітництво.

Таран Я. А. Место и роль украинской диаспоры Республики Польша в реализации стратегии национальной безопасности Украины

Исследуется украинская диаспора Республики Польша как фактор практически-политической реализации стратегии национальной безопасности Украины. Показано значение усилий украинских поляков в процессе обеспечения европейской интеграции украинского общества, определены основные направления всестороннего осмысления польского опыта продвижения в НАТО. Выявлены определяющие направления преодоления внутривнутриполитических проблем Украины в процессе ее модернизации и приближения к стандартам

Европейського Союзу. Вияснена роль української діаспори Республіки Польща як зовнішнього контролера отечественного правлячого класу в його спробі зробити Україну частиною геополітичної, соціокультурної, економічної і гарантуючої безпеку Європи.

Ключевые слова: *українська діаспора, національна безпека України, європейська інтеграція, українсько-польські відносини, двостороннє співробітництво.*

Taran Jroslav. Place and role of the Ukrainian diaspora of the Republic of Poland in the implementation of the national security strategy of Ukraine

The Ukrainian Diaspora of the Republic of Poland is being investigated as a factor of practical political implementation of the national security strategy of Ukraine. The importance of the efforts of the Ukrainian Poles in the process of ensuring the European integration of Ukrainian society is shown, and the main directions for a comprehensive understanding of the Polish experience of progress in NATO are determined. Determined directions of overcoming the internal political problems of Ukraine in the process of its modernization and approximation to the standards of the European Union are revealed. The role of the Ukrainian diaspora of the Republic of Poland as an external controller of the domestic ruling class in its attempt to make Ukraine part of the geopolitical, socio-cultural, economic and security-guaranteeing Europe has been clarified.

Keywords: *Ukrainian diaspora, national security of Ukraine, European integration, Ukrainian-Polish relations, bilateral cooperation.*

Події Революції гідності, російська анексія Криму та подальша агресія Російської Федерації на Сході України стали тією «точкою неповернення», яка остаточно визначила пріоритетність євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики нашої держави як на рівні політикуму, так і серед широкого загалу українства. Природно, що процес наближення України до політичного, економічного, соціокультурного та безпекового простору Європейського Союзу потребує глибокого осмислення, ретельної підготовчої роботи стратегічного і тактичного характеру. Тому вивчення досвіду країн Центральної і Східної Європи на шляху їх просування до НАТО та

ЄС є надзвичайно значимим. Цінність досвіду Польщі в означених процесах для України не викликає сумнівів, оскільки Польща є геополітично наближеною до нашої країни, маючи спільні ментально-культурні та політичні традиції, схожу посткомуністичну спадщину.

У відповідності з вищезазначеним українська діаспора у Республіці Польща може розглядатися сьогодні як важливий чинник європейської інтеграції і розвитку північноатлантичного безпечного вектору України. Її залучення до євроатлантичних процесів України може розглядатися у двох суттєвих напрямках. По-перше, найактивніші представники польського українства, їх «лідери думок» – це потенційні популяризатори України й українців у Польщі зокрема та в Європі загалом. По-друге, представники польської діаспори можуть і мають стати зовнішнім контролером вітчизняного правлячого класу в його намаганні зробити Україну частиною геополітичної, соціокультурної, економічної та безпечної Європи.

Слід зазначити, що Україна (насамперед, в особі відповідальних за євроінтеграційний вектор посадовців) не завжди враховує умови, які кардинально змінилися. Скажімо, й українські політики, і пересічні громадяни продовжують експлуатувати сформований за два з половиною десятиліття стереотипований образ Польщі як свого «європейського адвоката», що є не просто стратегічним партнером і найближчим сусідом, але й вірним захисником та лобістом українських інтересів у Європі. Втім, не завжди з боку української сторони враховується важливість фактору власних інтересів і прагнень Польщі, які часто можуть вступати у конфлікт з інтересами і прагненнями України. «Фактор присутності образу перестав відігравати позитивну роль за умов його співпадіння в баченні обох партнерів і перетворився на фактор неадекватності в оцінці Україною свого партнера, а відповідно і неадекватності в її зовнішньополітичних діях щодо нього», – підкреслює вітчизняний науковець С. Маковський¹.

Отже, безперечним уявляється твердження про те, що українсько-польські відносини, як на рівні двосторонньої співпраці, так і в контексті євроінтеграційного і північноатлантичного співробітництва, потребують нині перегляду та доопрацювання на систем-

ному рівні. У цьому сенсі одним з акторів названого процесу мають стати впливові представники української діаспори у Республіці Польща. Така роль українства у Польщі є особливо значимою на даному етапі двосторонніх відносин України й Польщі та, у більш широкому плані, – відносин України з Європейським Союзом. Адже вплив і вага євроскептиків у Республіці Польща зростає, причому означена група політиків має суттєве представництво в органах законодавчої та виконавчої влади.

За цих умов одним із найбільш перспективних напрямів залучення української діаспори Республіки Польща до реалізації євроінтеграційної та північноатлантичної безпекової стратегії Української держави є комбінована стратегія. Означена стратегія, з одного боку, передбачає системне врахування досвіду Польщі в здійсненні її інтеграції у євроатлантичні структури. З іншого боку, така стратегія має спиратися на широку агітаційну кампанію в Україні, яка повинна реалізовуватися через налагодження прямої комунікації з передачею локального досвіду здійснення євроінтеграційних і північноатлантичних безпекових кроків у загальній державній політиці між громадами в Україні та громадами діаспорян у Польщі.

Важливо підкреслити, що в останні десять-п'ятнадцять років значно змінилося і ставлення самих поляків як до представників української діаспори у країні, так і до українців загалом. Так, згідно з соціологічними дослідженнями Й. Конечної «Поляки – українці, Польща – Україна», величина соціальної дистанції за шкалою Богардуса щодо українців у Польщі значно знизилася. Якщо у 2001 р. українців поляки сприймали виключно у двох ролях – як туристів і як колег із праці, то через кілька років ситуація кардинально змінилася: більшість опитаних українців радше сприймалися, аніж не сприймалися поляками, причому в нових ролях – керівника фірми або члена сім'ї (у тому числі подружжя)². Отже, суттєві зміни, які спостерігаються в міжетнічних українсько-польських відносинах впливають і на становище української діаспори в Польщі, бо зростає її вага не тільки у міждержавному діалозі, але й у внутрішній полі-

тиці країни проживання. Відтак, роль діаспори як впливового лобіста українських інтересів є ключовою.

Досвід Польщі засвідчує, що навіть успішно реалізована євроатлантична стратегія не завжди забезпечує країну від розгортання у подальшому політичних криз та загроз повернення автократії. Саме тому представники української діаспори у Польщі мають бути не просто залучені до широкої інформаційно-агітаційної кампанії в Україні щодо популяризації євроінтеграційної та північноатлантичної безпекової стратегій. Надзвичайно важливо, аби «лідери думок» із середовища польських українців були активно задіяні й у процесах становлення вітчизняного громадянського суспільства як своєрідні громадські радники, які покликані поділитися досвідом сусідньої країни в її поступі на шляху демократизації і розвитку громадянського суспільства. Іншими словами, співпраця України з українською діаспорою в Республіці Польща має здійснюватися дворівнево – на рівні співпраці державних (урядових) інституцій й організацій та на рівні співпраці й обміну досвідом інституцій громадянського суспільства.

Українська діаспорна громада у Польщі, подібно до інших діаспорних громад у країнах ЄС, зацікавлена в успішності завершення євроінтеграційного процесу в Україні, оскільки вона матиме практичний зиск від повноправної політичної і соціально-економічної участі України в об'єднаному європейському просторі. Зокрема, в разі тіснішої співпраці України з ЄС українська громада у Польщі матиме додатковий аргумент на користь посилення проектних заходів з боку Республіки Польща на адресу української діаспори, а сама Українська держава отримає більший простір для маневрів політичного, економічного, соціокультурного та безпекового характеру. Таким чином, й Українська держава, й українська діаспора в Польщі мають неабиякий обопільний інтерес у взаємодії щодо розгортання процесів європейської інтеграції та північноатлантичного співробітництва України. При цьому потенціал діаспорних громад є надзвичайно потужним: «Доведено на конкретних прикладах, що українські діаспорні громади країн ЄС, навіть ті, які розвиваються

у несприятливих соціально-економічних та політичних умовах, мають значний потенціал для здійснення громадсько-політичних скоординованих акцій, впливу на громадську думку країни проживання, тиску на владні структури, налагодження економічного, підприємницького, культурного співробітництва між країнами проживання та Україною», – стверджує український науковець Ю. Лагутов³.

Автохтонний характер українських діаспорян у Польщі, їх укоріненість у соціополітичні та соціокультурні реалії сусідньої країни можуть бути використані для підтвердження спільних європейських коренів українців і поляків у соціокультурному та геополітичному проявах, як переконливий доказ того, що Україна й українці завжди залишалися невід’ємною складовою Європи. Можна погодитися з вітчизняним науковцем С. Бульбенюк у тому, що «поляки й українці (принаймні певна частина наших співгромадян) мають певні спільні ментальні риси (прикладом, релігійність, певний консерватизм та традиціоналізм, звернення до минулого при погляді на майбутнє)»⁴. Тому процес віднайдення «спільної мови» в розширенні й поглибленні українсько-польського діалогу зокрема та українсько-європейської комунікації в цілому має позитивні перспективи, а найактивніші представники української діаспорної громади мають стати у ньому одними з провідних комунікаторів.

Прикладом налагодження успішної комунікації між українською діаспорою в Польщі та громадами в Україні у процесі популяризації євроінтеграційної та північноатлантичної безпекової стратегії може слугувати укладення Договору між Рівненською обласною телерадіокомпанією та Ольштинським відділом Об’єднання українців у Польщі (ОУП) у 2007 р. У результаті реалізації Договору був запущений телевізійний проект з Вармінсько-Мазурською координаційною радою ОУП під назвою «Європейський дім». Це був цикл передач про суспільно-політичну ситуацію у Польщі після вступу до ЄС. Причому в передачах із циклу «Європейського дому» журналістський коментар було зведено до мінімуму, а головна увага приділялася розповідям представників різних верств населення – передусім

польських українців та частково самих поляків⁵. Отже, українська діаспора у Польщі має бути залучена в якості ефективного комунікатора не тільки для популяризації України у Польщі та ЄС, але й як агітатор привабливості європейських цінностей, стандартів життя серед українства на історичній батьківщині.

Окрема увага, з огляду на досліджувану проблематику євроінтеграційних намагань та північноатлантичного безпекового вектору поступу України, нині має бути зосереджена на розгляді потенціалу четвертої хвилі українських діаспорян у Польщі, основну частину яких становлять заробітчани (трудова мігранти). Вітчизняний науковець, яка ґрунтовно вивчає феномен сучасної української діаспори, К. Чернова зазначає: «Для певної частини українських заробітчан період перебування за кордоном дійсно стає своєрідним «курсом європознавства», після проходження якого вони поповнюють умовну групу прихильників євроатлантичної інтеграції»⁶. Відтак, саме заробітчани можуть стати такими собі агітаторами низового рівня щодо корисності й необхідності для України європейської інтеграції та розгортання північноатлантичного безпекового співробітництва. Адже вони є носіями емпіричної інформації первинного рівня, що, безумовно, підвищуватиме довіру до такого роду інформаційних кампаній з боку широкого загалу українства.

При визначенні перспектив залучення української діаспори у Польщі до реалізації євроатлантичних стратегій України обов'язково має бути врахована специфіка зовнішньої політики Республіки Польща та розстановка польських політичних сил у їх ставленні до ключових геополітичних питань. Нині у Польщі можна виокремити два основні погляди на здійснення зовнішньої політики у ЄС – традиційний та європейський. Перший погляд представляє правляча сила «Право і справедливість», другий – «Громадянська платформа». Домінуюча сьогодні традиційна позиція щодо здійснення зовнішньої політики Польщі спирається на переконання її прихильників щодо необхідності забезпечення лідерства Польщі у Центральній-Східній Європі, що захистить країну від російського неоімперіалізму та змусить держави «старої Європи» рахуватися з Польщею⁷.

Названа позиція офіційної Варшави, з одного боку, може потенційно сприяти європейському поступу України, бо наша держава, що давно вже погодилася на роль головного «підзахисного» Польщі, розглядається у такому разі польським істеблішментом як ще одне підтвердження обґрунтованості своїх претензій на лідерство в регіоні. З іншого боку, традиціоналісти у Польщі часто досить скептично ставляться до євроінтеграційних і північноатлантичних амбіцій Києва, що демонструють як на офіційному, так і на неофіційному рівнях українсько-польських взаємовідносин. Подібні скептичні погляди останнім часом значно посилюються і в колах польського правлячого класу, і в колах симпатиків України у Польщі, і в колах польських українців. Так, лідер організації «Євромайдан-Варшава», представниця «четвертої хвилі» української діаспори у Республіці Польща Н.Панченко визнає, що значна кількість політично і соціально активних українців у Польщі розчаровані тією імітацією реформ і проєвропейського поступу, що демонструє український істеблішмент, починаючи з весни 2014 р. Втім, Н. Панченко зазначає: «Але я не поклала руки. Наша організація, яка створилася випадково під Посольством України у Польщі, коли ми вийшли на перші протести, уже 2 роки існує, і ніхто не збирається покладати руки. Ми розуміємо, що робити потрібно більше і більше. Перед нами ще повно завдань, які потрібно реалізувати»⁸. Відтак, саме від представників центральних органів державної влади в Україні залежить сьогодні, чи зможе українська діаспора у Польщі зберегти насагу просувати інтереси своєї історичної батьківщини у країні проживання та на теренах ЄС у цілому.

Політика взаємодії України з діаспорними громадами в Республіці Польща на шляху просування євроінтеграційних і північноатлантичних безпекових програм обов'язково має враховувати інноваційні підходи, які застосовувалися у Польщі десять-п'ятнадцять років тому. Зокрема, в Україні при здійсненні вказаних стратегій потрібно якомога частіше залучати до співпраці з діаспорянами вітчизняних експертів, науковців, представників ЗМІ та, одночасно, необхідно виокремити експертів, науковців, представників ЗМІ, які

є «лідерами думок» у діаспорному середовищі польського українства, аби вони разом виробили власний варіант реалізації євроінтеграційних і північноатлантичних безпекових програм України у двох вимірах – внутрішньополітичному (тобто спрямований на системну інформаційну роботу всередині України) та зовнішньополітичному (має поширювати свій інформаційний вплив на простір ЄС в цілому). Причому, такий варіант інформаційної кампанії має передбачати, спираючись на позитивний польський досвід, широке використання PR-технологій, застосування різноманітних способів зв'язків з громадськістю, технологій соціальної інженерії тощо.

Важливість налагодження тісної співпраці з діаспорними громадами є безперечною ще й тому, що справжня діаспора – це особливе соціальне середовище. З одного боку, у діаспори більшість потреб, турбот й інтересів співпадають з відповідними потребами, турботами й інтересами інших жителів країни проживання. З іншого боку, саме у діаспорному середовищі формуються специфічні потреби й інтереси, які пов'язують його з історичною батьківщиною. Канадський професор українського походження П. Побочій називає цей феномен «етнічними лініями зв'язку інформаційної взаємодії», які утворюють «своєрідну тріаду відносин між діаспорою, країнами її проживання та історичною батьківщиною (країною походження)»⁹. Названа тріада визначає стійкість тієї чи іншої діаспорної спільноти, її можливості щодо відтворення і самовідтворення, її здатність створювати, розвивати і контролювати власні соціокультурні, політичні, економічні та інші інституції, що матимуть змогу не тільки регулювати відносини відповідного характеру всередині діаспорного середовища, але й впливати на державну політику країни проживання. Аналіз інституційно-організаційної структури української діаспори в Республіці Польща дозволяє стверджувати, що польські українці спромоглися створити подібну тріаду взаємозв'язків, потенціал якої, на наш погляд, ще не в повній мірі використаний Україною на шляху її євроатлантичного поступу.

Шляхи взаємодії української діаспори у Польщі з Україною у процесі розгортання її євроінтеграційної та північноатлантичної без-

пекової стратегії можна умовно поділити на взаємодію і співпрацю індивідуального і групового рівня. Взаємодія діаспори з Україною на індивідуальному рівні має наступні вектори: 1) підтримка українських громадян, які тимчасово перебувають за кордоном; 2) викладацька діяльність; 3) особисті контакти. Серед вказаних векторів взаємодії, на нашу думку, найбільш недооціненою залишається викладацька діяльність. Адже активне залучення представників наукових й освітянських кіл із середовища українських діаспорян у Польщі для проведення інформаційно-агітаційних кампаній як в Україні, так і в країнах ЄС, безумовно, сприятиме євроатлантичній інтеграції України, зокрема збільшуватиме число її прихильників серед українських громадян завдяки налагодженню безпосередніх контактів з громадянами Польщі. Взаємодія діаспори з Україною на груповому рівні має наступні вектори: 1) підтримка українських громадян, які тимчасово перебувають за кордоном; 2) викладацька діяльність; 3) особисті контакти; 4) обмін делегаціями (насамперед, у науковому, громадсько-політичному та молодіжному середовищі); 5) спільні проекти (в економічній, науковій, соціально-благодійницькій царині); 6) посередництво. Створення і просування спільних проектів та програм посередництва, на наше переконання, у найближчій перспективі можуть розглядатися в якості найбільш ефективних інформаційно-агітаційних практик євроатлантичної стратегії України у її взаємодії з діаспорою у Польщі. Причому, такі спільні проекти і програми повинні мати як державно-урядову, так і неурядову природу.

На підтвердження важливості взаємодії української діаспори у Польщі з історичною батьківщиною на груповому рівні на шляху реалізації євроінтеграційної та північноатлантичної безпекової стратегії України, передусім через використання інституційно-організаційної структури діаспори свідчать наступні дані. Згідно з соціологічними опитуваннями, які проводилися серед діаспорної молоді українства у Польщі, для 80 % респондентів серед головних чинників, що зумовлюють належність опитуваних до українського народу, одне з перших місць займає участь у культурному і політич-

ному житті української громади (70 %), а найостанніші місця – українське громадянство і життя в Україні (2,8 %). Особливе місце має бути відведене на налагодження співпраці з молодими представниками українських діаспорян. Адже, на жаль, політична і громадська активність серед молодих діаспорян є надзвичайно низькою, вони майже не залучені в активне суспільно-політичне життя. При цьому, зважаючи на те, що євроатлантичні прагнення України – це стратегія, спрямована не на одне десятиріччя, роль української молоді Польщі в її реалізації не можна недооцінювати. Нині ж українська молодь у Польщі більше цікавиться життям своїх співвітчизників у своїй країні (67,1 %), ніж життям українців в Україні (42,8 %). Сучасну Україну як поки що не дуже заможну державу сприймає 35,7 % молодих респондентів, як батьківщину своїх рідних і близьких – 10 %, як вільну державу – 21 %¹⁰. Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що провідну увагу в процесі поглиблення взаємодії України з діаспорянами у Польщі в умовах розгортання національного євроатлантичного поступу має бути звернено на співпрацю з організаціями й об'єднаннями польського українства. Одним із центральних зовнішньополітичних завдань Української держави сьогодні є не лише утвердження її європейського образу в країнах ЄС, але й формування цього образу у середовищі молоді українських діаспор країн Європи, у тому числі і в Республіці Польща.

Таким чином, взаємодія Української держави з українською діаспорою у Республіці Польща в реалізації стратегії розвитку європейської інтеграції та утвердження північноатлантичного безпекового вектору України має носити комплексний характер. Залучення української діаспори Польщі уявляється необхідним, насамперед у напрямі проведення широкої інформаційно-агітаційної кампанії як всередині України, так і на теренах Європейського Союзу, а також у царинах налагодження тісної співпраці урядових і неурядових інституцій, організацій, об'єднань України та Польщі, у тому числі – товариств української діаспори. Місце і роль української діаспори в забезпеченні успішної реалізації євроатлантичних стратегій України мають корегуватися відповідно до перегляду та

доопрацювання на системному рівні політики українсько-польських відносин відповідно до умов, що кардинально змінилися в останні два роки, як на рівні двосторонньої співпраці, так і в контексті євроінтеграційного і північноатлантичного співробітництва. Одним із провідних акторів названих процесів мають стати найвпливовіші представники української діаспори – «лідери думок».

1. Маковський С. Україно-Польські відносини: уявне та реальність / С. Маковський // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин. 2009. Вип. 86. Ч. II (у 2-х частинах). С. 98. **2. Конечна Й.** Поляки – українці, Польща – Україна. Парадокси стосунків між сусідами за даними соціологічних досліджень // Copyright by the Batory Foundation. Warsaw, Kyiv, 2003. С. 25–26. **3. Лагутов Ю. Е.** Політико-управлінські засади взаємодії України з українською діаспорою в державах Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президентові України. Київ, 2008. С. 12. **4. Бульбенюк С. С.** Демократизація й євроінтеграційна стратегія сучасної України: національна специфіка та досвід сусідів // *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Вип. 4. Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О. О., 2014. С. 111. **5. Поровчук С.** Що нового у «Європейському домі?» // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Друга міжнародна науково-практична конференція: тези доповідей; 18-20 червня 2008 року, м. Львів, Україна: зб. доповідей / Національний ун-т «Львівська політехніка», Міжнародний ін-т освіти, культури та зв'язків з діаспорою; редкол. М. Галік [та ін.]. Львів: [б.в.], 2008. С. 131. **6. Чернова К. О.** Українська діаспора як соціокультурна система: монографія. Київ: ДАКККіМ, 2007. С. 95. **7. Меленчук А.** Роль та місце Польщі в Європейському Союзі: можливості для України // Актуальні проблеми зовнішньої політики України: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, Чернівці, 15 листопада 2013 р. Чернівці: Технодрук, 2013. С. 196. **8. Лідер «Євромайдан-Варшава»:** Україна втрачає свого головного адвоката в Європі. URL: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/bratushchak/56f95552d81ae/>. **9. Євтух В., Троцинський В., Попок А., Швачка О.** Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії: монографія / Київський національ-

ний університет імені Тараса Шевченка, Центр сучасного суспільствознавства. Київ: Видавництво УААНП «Фенікс», 2003. С. 20. 10. Яворницька О. Проблема асиміляції української молоді в іншомовному середовищі (соціологічний аспект) // Освіта в українському зарубіжжі: досвід, становлення і перспективи. Київ, 2001. С. 164–165.

Taran Jroslav. Place and role of the Ukrainian diaspora of the Republic of Poland in the implementation of the national security strategy of Ukraine

The Ukrainian Diaspora of the Republic of Poland is being investigated as a factor of practical political implementation of the national security strategy of Ukraine. The importance of the efforts of the Ukrainian Poles in the process of ensuring the European integration of Ukrainian society is shown, and the main directions for a comprehensive understanding of the Polish experience of progress in NATO are determined. Determined directions of overcoming the internal political problems of Ukraine in the process of its modernization and approximation to the standards of the European Union are revealed. The role of the Ukrainian diaspora of the Republic of Poland as an external controller of the domestic ruling class in its attempt to make Ukraine part of the geopolitical, socio-cultural, economic and security-guaranteeing Europe has been clarified.

The events of the Revolution of Dignity, the Russian annexation of Crimea and the further aggression of the Russian Federation in the East of Ukraine have become the "point of non-return", which finally determined the priority of the European integrational direction of the foreign policy of our state, both at the level of the political prisoner and among the general Ukrainians. In line with the aforementioned Ukrainian diaspora in the Republic of Poland, today it can be considered today as an important factor in the European integration of Ukraine. Its involvement can be seen in two essential areas. First, the most active representatives of the Polish Ukrainian nation, their "leaders of opinion" are potential propagators of Ukraine and Ukrainians in Poland in particular and in Europe as a whole. Secondly, representatives of the Polish Diaspora may and must become an external controller of the domestic ruling class in its attempt to make Ukraine part of Europe. One of the most promising areas for engaging the Ukrainian diaspora is a combined strategy, which, on the one hand, implies systematic incorporation of Poland's experience in integrating it into Euro-Atlantic structures. On the other hand, such a strategy should be based on a

broad campaign campaign in Ukraine, which should be implemented through the establishment of direct communication on the transfer of local experience between communities in Ukraine and the Diaspora communities in Poland. It should be borne in mind that significant changes that are observed in interethnic Ukrainian-Polish relations also affect the situation of the Ukrainian diaspora in Poland, because its weight grows not only in the inter-state dialogue, but also in the domestic policy of the country of residence. Therefore, the role of the diaspora as an influential lobbyist of Ukrainian interests is key. It is extremely important that the "leaders of opinion" from the environment of Polish Ukrainians are actively involved in the processes of the formation of domestic civil society as a kind of public advisers who are called to share the experience of the neighboring country in its progress towards democratization and development of civil society. In other words, Ukraine's cooperation with the Ukrainian diaspora in the Republic of Poland should be carried out at two levels: at the level of cooperation between state (government) institutions and organizations, and at the level of cooperation and exchange of experience of civil society institutions. The Ukrainian diaspora community in Poland, like other diaspora communities in the countries of the European Union, is interested in the successful completion of the European integration process of Ukraine, as it will have a practical benefit from the full political and socio-economic participation of Ukraine in the united European space. In particular, in the event of closer cooperation between Ukraine and the EU, the Ukrainian community in Poland will have an additional argument in favor of strengthening the project activities of the Republic of Poland towards the Ukrainian diaspora, and the Ukrainian state itself will receive more space for maneuvers. Consequently, the Ukrainian diaspora in Poland should be involved as an effective communicator not only for the promotion of Ukraine in Poland and the European Union, but also as an agitator for the attractiveness of European values and living standards among Ukrainians in the historic homeland. Along with this, and numerous laborers can become agitators about the usefulness and necessity for Ukraine of European integration. After all, they are the bearers of the empirical information of the primary level, which, of course, will increase the confidence of such kind of information campaigns from the general public of the Ukrainian public. The place and role of the Ukrainian diaspora in ensuring the successful implementation of the Euro-Atlantic strategies of Ukraine should be adjusted in line with the review and updating of the policy level of Ukrainian-Polish relations at the systemic level in accordance with conditions that have radically changed in the last two years,

both at the level of bilateral cooperation and in the context of the European integration and North Atlantic Cooperation. One of the leading actors of these processes should be the most influential representatives of the Ukrainian diaspora - "thinkers".

Keywords: Ukrainian diaspora, national security of Ukraine, European integration, Ukrainian-Polish relations, bilateral cooperation.

УДК 323.26+340.11:32

В. О. КРУТІЙ

ЗМІНИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Розглянуто вплив гібридної війни на політичну систему суспільства та її ключові підсистеми – інституційну, нормативну, функціональну, комунікативну, духовно-культурну. Вказано на сутнісні зміни, що відбуваються у вказаних підсистемах в умовах конфліктної взаємодії сторін, що беруть участь у гібридній війні.

Ключові слова: політична система суспільства, політичні інститути, політичні норми, політичні функції, політичні комунікації, політична свідомість, гібридна війна.

Крутий В.А. Изменения политической системы общества в условиях гибридной войны

Рассмотрено влияние гибридной войны на политическую систему общества и ее ключевые подсистемы - институциональную, нормативную, функциональную, коммуникативную, духовно-культурную. Указано на существенные изменения, происходящие в указанных подсистемах в условиях конфликтного взаимодействия сторон, участвующих в гибридной войне.